

ÚŘAD PRO ZASTUPOVÁNÍ STÁTU VE VĚCÍCH MAJETKOVÝCH A JEHO HOSPODAŘENÍ SE STÁTNÍM MAJETKEM

DAGMAR STREJČKOVÁ

Masaryk University, Faculty of Education, the Czech Republic

Abstract in original language:

Článek se zabývá Úřadem pro zastupování státu ve věcech majetkových jako orgánem ochrany veřejného zájmu a zaměřuje se zejména na jeho hospodaření se státním majetkem. Zabývá se činností tohoto úřadu z pohledu platné právní úpravy s cílem postihnout její specifika. Snahou autorky bylo srovnání tohoto úřadu s Nejvyšším kontrolním úřadem, zkoumání možností jejich vzájemné spolupráce a návrhy případného prohloubení této spolupráce do budoucna.

Key words in original language:

Veřejný zájem; orgány ochrany veřejného zájmu; majetek státu; hospodaření s majetkem státu; veřejná správa; Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových; kontrola; Nejvyšší kontrolní úřad.

Abstract:

The aim of this article is to stake the authority protecting public interest. Main interest was intended on the Office of the Government Representation in Property Affairs and the Management of the State Property. The author was engaged in the activity of this office at large from the valid legal form, with the stress for his specifics. The intention of the author was to survey this office with the Supreme Audit Office and to envisage their intercommunication and cooperation with the possibility of cavity of this cooperation to the future.

Key words:

Public interest; authorities protecting public interest; state property; treat with the state property; public administration; the Office of the Government Representation in Property Affairs; control; the Supreme Audit Office.

Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových (dále i „ÚZSVM“) je poměrně mladou institucí, která byla do našeho právního řádu konstituována zákonem ze dne 2. května roku 2002, a to zák. č. 201/2002 Sb., o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových (dále i „zákon o ÚZSVM“). Od nabytí účinnosti zákona dne 1. července 2002 je tento Úřad příslušný hospodařit s veškerým majetkem, s nímž ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona byly příslušné hospodařit okresní úřady nebo Ministerstvo financí podle ustanovení zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, a se kterým do dne nabytí účinnosti tohoto zákona nenaložily.¹ U zákona o ÚZSVM lze vysledovat jeho dva hlavní cíle. Prvním je snaha přispět ke zkvalitnění hospodaření s majetkem státu, přičemž se jedná o procesní jednání, jakož i právní pomoc ÚZSVM. Druhým, neméně důležitým cílem, je rovněž

¹ Ustanovení § 29 odst. 1 zákona č. 201/2002 Sb., o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, ve znění pozdějších změn a doplňků.

vytvoření právního rámce pro některé majetkoprávní důsledky vznikuvší s realizací druhé etapy reformy veřejné správy a s ní související zrušení okresních úřadů.²

ÚZSVM je v zákoně charakterizován jako orgán České republiky, který má postavení organizační složky státu a je výslovně označen za účetní jednotku. Sídlem ÚZSVM je Praha. Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových lze zařadit mezi orgány ochrany veřejného zájmu, a to proto, že na něj lze nahlížet jako na instituci, která hájí veřejný zájem na kvalitní právní ochraně majetku státu a na kvalitním hospodaření a nakládání s tímto majetkem.³

Právním předpisem, který upravuje způsoby a podmínky hospodaření s majetkem České republiky, je zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích (dále i „ZMS“). Jedná se o obecnou úpravu hospodaření se státním majetkem, která se uplatní všude tam, kde danou oblast odlišně neupravuje zvláštní zákon.⁴ ÚZSVM je specializovanou státní institucí a orgánem České republiky tzv. nevrchnostenského typu. Patří tedy do sféry, kterou výstižně vyjádřil Jiří Hoetzel: „Stát ne vždycky rozkazuje a zakazuje, nevystupuje vždy v purpuru, nýbrž spokojuje se také s prostředky, jaké mají po ruce soukromníci: nevyvlastňuje pouze, nýbrž kupuje, najímá.“⁵ Česká republika tak prostřednictvím ÚZSVM vystupuje v postavení rovného partnera jiným subjektům ve věcech, které se týkají majetku státu. Rovněž hranice mezi postavením státu jako mocenského útvaru a jako právnické osoby není „ostrá“. Petr Havlan označuje ÚZSVM za určitého garanta veřejného zájmu na kvalitní právní ochraně majetku státu s funkcí tzv. „státní advokatury“, a rovněž na kvalitním hospodaření a nakládání s tímto majetkem.⁶

Na rozdíl od prvorepublikových finančních prokuratur, dnešní ÚZSVM zahrnuje okruh jejich činností jen částečně, což je dáno nutností vycházet ze stavu současného právního řádu i současných změněných okolností a potřeb v oblasti nakládání s majetkem státu. Činnost ÚZSVM je tak primárně směřována na právní služby ve věcech týkajících se majetkových záležitostí státu. Vedle toho má ÚZSVM za úkol zpracovávat a vydávat právní stanoviska ke složitým nebo významným otázkám a případům souvisejícím s majetkem státu. Lze shrnout, že ÚZSVM je specializovaným státním orgánem s působností v oblasti hospodaření

² HAVLAN, Petr. Český stát si zřídil Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových. Právní zpravodaj, s. 8 – 9.

³ HAVLAN, Petr. Majetek státu v platné právní úpravě. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde Praha, a.s. Právnické a ekonomické nakladatelství, 2006, s. 44. ISBN 80-7201-578-8.

⁴ Povahu zákona o majetku státu jako *lex generalis* dokládá zejména ustanovení § 2 cit. zákona, dle kterého se hospodaření s majetkem státu řídí tímto zákonem a působnost tohoto zákona nelze omezit nebo vyloučit dohodou stran, pokud zvláštní předpis, vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nebo všeobecně uznávaná pravidla mezinárodního práva nestanoví jinak. Přitom zákon odkazuje například na zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 199/1994 Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů, zákon 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů aj.

⁵ HOETZEL, Jiří. Československé správní právo. Část všeobecná. 2. vyd. Praha: Melantrich, 1937, s. 33.

⁶ HAVLAN, Petr. Orgán typu finanční prokuratury v tržních vztazích. In Ingerencia orgánov verejnej moci do podnikania. Zborník z vedeckej konferencie konanej 28. – 29. 9. 2006 v Košiciach. Košice, 2006, s. 57 - 60. ISBN 80-7097-665-9.

s majetkem státu, v rámci které zajišťuje činnost charakteru nejen odborné právní služby, ale i vlastního hospodaření s majetkem státu.

HOSPODAŘENÍ ÚŘADU PRO ZASTUPOVÁNÍ STÁTU VE VĚCÍCH MAJETKOVÝCH

Hospodařením s majetkem státu se rozumí činnosti, jež zahrnují právo držet, užívat a využívat věci a jiné majetkové hodnoty, jakož i povinnosti pečovat o zachování majetku a jeho údržbu, případně o jeho zlepšení či rozmnožení. Další povinností je ochrana tohoto majetku před poškozením, ztrátou, zneužitím či odcizením. K nakládání s majetkem státu, jako jsou převody, zastavení, zřízení věcného břemene apod., jsou příslušné organizační složky, jež hospodaří s majetkem státu pouze způsobem a za podmínek stanovených ZMS. Jako organizační složka státu a účetní jednotka ve smyslu ZMS, je ÚZSVM jako takový tedy oprávněn, ale i povinen, hospodařit s majetkem, který mu byl přidělen a který potřebuje k plnění svých úkolů. V tomto případě je ÚZSVM příslušný hospodařit s majetkem státu ve smyslu ustanovení § 9 ZMS a půjde zejména o majetek, jež je využíván k plnění jeho vlastních úkolů dle části první zákona o ÚZSVM, tj. jednání Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových a právní stanoviska. ÚZSVM se však stal rovněž příslušným hospodařit s vybraným majetkem, který do svého zrušení spravovaly okresní úřady z titulu své speciální příslušnosti jako tzv. prozatímní správa dle zákona o majetku státu a se kterým nebylo po nabytí účinnosti zákona o ÚZSVM naloženo jinak. Zákonné opatření týkající se přechodu práva hospodařit s majetkem mělo souvislost s přípravou zániku okresních úřadů a převzetím některých jejich úkolů v oblasti hospodaření s majetkem státu Úřadem pro zastupování státu ve věcech majetkových. Majetek měl být předán nejpozději do 30. září roku 2002. Vlastní majetek okresních úřadů, se kterým hospodařily jako příslušné organizační složky státu, přešel ke dni zániku okresních úřadů rovněž na ÚZSVM, respektive ode dne 1. ledna 2003 přešlo právo a povinnost hospodařit s tímto majetkem.⁷ ÚZSVM se rovněž stal povinným plnit úkoly dle ustanovení § 38 ZMS u všech závazků, jež souvisejí s majetkem státu, s nímž se stal Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových příslušným hospodařit. Pokud by došlo k pochybnostem o příslušnosti ÚZSVM hospodařit s majetkem státu, oprávnění k jejich odstranění má Ministerstvo financí svým opatřením podle ustanovení § 9 odst. 2, ustanovení § 11 odst. 3 a § 20 ZMS. Činit tak může jednak na žádost ÚZSVM nebo jiné organizační složky státu, jednak i z vlastního podnětu. Toto zmíněné rozhodování o příslušnosti hospodařit s majetkem státu je výslovně vyloučeno z pravomoci soudů a nevztahují se na ně předpisy o správním řízení.⁸

⁷ K administrativním budovám po okresních úřadech blíže EYEROVÁ, Kateřina. Vypořádání majetkových poměrů u administrativních budov po bývalých okresních úřadech. Veřejná správa, 2005, č. 47 [citováno dne 9. května 2009] Dostupný z <http://www.mvcr.cz>.

⁸ Ustanovení § 9 ZMS.

Viz PLÍVA, Stanislav. Hospodaření s majetkem státu. 2., přepracované a doplněné vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 212 – 213. ISBN 80-7179-811-8.

K otázkám reformy veřejné správy srov. PRŮCHA, Petr. K zaměření a obsahu reformy veřejné správy. In Aktuální otázky reformy veřejné správy. 1. vyd. Brno: MU v Brně, 2000, s. 7 – 29. ISBN 80-210-2295-7.

Dále srov. PRŮCHA, Petr. K současnosti a perspektivám veřejné správy. In Veřejná správa na prahu 21. století. Brno: MU v Brně, 2001, s. 6 – 20. ISBN 80-210-2739-8.

Petr Havlan rozlišuje v rámci hospodaření ÚZSVM dvě roviny. V některých případech je toto hospodaření chápáno jako tzv. „výkonná“ oblast, a to i přes tu skutečnost, že v instituci typu finanční prokuratury má funkci spíše „doplňkovou“.⁹ Jedná se jednak o hospodaření s majetkem v účetní evidenci, tj. o „běžné hospodaření“ s majetkem státu, a jednak o hospodaření s majetkem v tzv. operativní evidenci, tj. o „prozatímní hospodaření“ s majetkem státu. Běžné hospodaření je upraveno zejména v ustanovení § 18 a § 19 odst. 1 a 4 zákona o ÚZSVM ve spojení s ustanovením § 9 ZMS. Do tohoto běžného hospodaření je v současné době zahrnuto hospodaření s majetkem, který je pro ÚZSVM potřebný k zajištění vlastních odborných činností. V této souvislosti je označován jako tzv. provozní majetek. Dále je sem rovněž zahrnuto hospodaření s majetkem, jež lze podřadit pod pojem „plnění úkolů v rámci působnosti Úřadu v tzv. širším smyslu“. V tomto případě půjde o majetek, který byl na ÚZSVM přenesen z jiných úřadů a institucí, zejména v souvislosti s reformou veřejné správy. Tento majetek je pro ÚZSVM ve většině případů nepotřebným a bude s ním zapotřebí dále naložit dle platných právních předpisů.¹⁰ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o Finanční prokuratuře k ustanovením § 18 a 19 ve vztahu k hospodaření ÚZSVM (v návrhu Finanční prokuratury) s majetkem, který potřebuje ke svému výkonu, jakož i ve vztahu k plnění úkolů organizační složky státu příslušné hospodařit s majetkem uvedeným v ustanovení § 10 ZMS namísto dosavadních okresních úřadů, uvádí: „Uvedené sjednocení této speciální agendy, která je typickou doménou státu a státních institucí, by mělo přispět i ke zkvalitnění jejího výkonu (mimo jiné též v důsledku využití odborného potenciálu zaměstnanců, kteří jinak budou primárně zajišťovat právní pomoc pro ostatní organizační složky státu a státních organizací, popř. Pozemkový fond ČR).“

Prozatímním hospodařením Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových je chápáno hospodaření s majetkem, u něhož není při jeho nabytí patrné, která organizační složka státu je příslušná s tímto majetkem hospodařit, případně se jedná o majetek, o němž bude zjištěno, že s ním žádná organizační složka státu ani státní organizace jako s tzv. bezprizorným majetkem nehospodaří. S tímto výše vymezeným majetkem je třeba patřičně naložit. Petr Havlan v této činnosti spatřuje pro ÚZSVM perspektivní agendu, která by měla být vykonávána i v budoucnu, a to i s ohledem na skutečnost, že k „prozatímnímu hospodaření“ může být příslušná rovněž jiná, zákonem určená, organizační složka státu.¹¹

Podle ustanovení § 19 odst. 2 zákona o ÚZSVM je příslušné hospodařit s majetkem to územní pracoviště, v jehož územním obvodu se tento majetek nachází nebo územní pracoviště, nelze-li ho takto určit, v jehož obvodu měl předchozí majitel poslední trvalý pobyt či sídlo. V případě, zjistí-li územní pracoviště, že se majetek nebo část nachází v územním obvodu jiného územního pracoviště, neprodleně o tom toto územní pracoviště vyrozumí a na základě vyrozumění započne toto územní pracoviště hospodařit s příslušným majetkem, tj. plnit úkoly dle zákona.

⁹ HAVLAN, Petr. Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových – „institucionalizovaný advokát“ českého státu. *Justičná revue*, 2003, č. 12, s. 1191.

¹⁰ HAVLAN, Petr. Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových – tři roky poté. *Právní fórum*, 2005, č. 12, s. 476.

¹¹ HAVLAN, Petr. Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových – tři roky poté. *Právní fórum*, 2005, č. 12, s. 476.

Majetek, s nímž je oprávněn ÚZSVM hospodařit, lze rozdělit do několika skupin. Jednu skupinu tvoří majetek z odúmrtí a majetek propadlý státu. V tomto případě se jedná o tzv. majetek v operativní evidenci, který na ÚZSVM přešel ke dni 1. července 2002 z okresních úřadů a z Ministerstva financí (viz výše). Nabývacím titulem v tomto případě může být rozhodnutí soudu. Jednak půjde o rozhodnutí v trestním řízení o propadnutí věci, nebo rozhodnutí o zabránění věci, jednak o tzv. odúmrtí, tj. nabytí majetku státem dle ustanovení § 462 občanského zákoníku.¹² Dále sem lze zařadit přímá dědictví ve prospěch státu, opuštěný či nalezený majetek, jakož i majetek státu, u něhož je zjištěno, že s ním nehospodaří jiná organizační složka státu. Charakteristikou této agendy je množství položek především movitého majetku s převážně zanedbatelnou cenou. Nejčastější skupinou nabývaného majetku ÚZSVM tvoří věci, jež byly použity ke spáchání trestného činu, a to na základě rozhodnutí příslušných orgánů činných v trestním řízení dle trestněprávních předpisů. V těchto případech často soudy předávají ÚZSVM k realizaci majetek nepatrné ceny.¹³

Do oblasti trestního práva vstoupil ÚZSVM dnem 1. ledna 2004, kdy nabyt účinnosti zákon č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení. Zajištění se týká majetku vymezeného trestním řádem, a to zejména pro účel budoucí náhrady škody, nebo v případě předpokládaného vyslovení trestu propadnutí majetku. ÚZSVM stojí v tomto případě v roli určitého „technického“ správce, přičemž veškeré úkony, jež se týkají práv a povinností obviněného, činí soud nebo státní zástupce. Souhlas soudce či státního zástupce si je rovněž ÚZSVM povinen při provádění úkonů se zajištěným majetkem vyžádat. Je nutné rovněž upozornit na rozdíl zajištěného majetku od majetku zabraného nebo propadlého. Zajištěný majetek po celou dobu trestního řízení zůstává ve vlastnictví obviněného až do doby, kdy pravomocný rozsudek určí něco jiného, jelikož do jeho vynesení je obviněný považován za nevinného.¹⁴

Petr Machula upozornil na stále se zvětšující skupinu nemovitého majetku, u kterého je nutné zjišťovat a následně hledat řešení pro vznikající či vzniklé ekologické zátěže. Tyto ekologické zátěže začal ÚZSVM řešit v souvislosti s postupným přebíráním a pozdější realizací nemovitého majetku, které by v budoucnu mohly negativně ovlivnit zdraví obyvatel i životní prostředí. Nejprve každá z nemovitostí, s nimiž má ÚZSVM právo hospodařit, projde fyzickou prohlídkou, na základě které budou nemovitosti zařazeny do jedné z pěti skupin.

¹² Blíže k nabytí majetku státem způsobem tzv. odúmrtí KREMLÍK, Vladimír. Majetek. Co se rozumí pojmem odúmrtí? Veřejná správa, 2005, č. 31 [citováno dne 9. května 2009] Dostupný z <http://www.mvcr.cz>.

¹³ Výroční zpráva uvádí příkladný výčet těchto věcí, jako jsou šroubovák, nože, kleště apod. Dále se jedná o věci movitého charakteru, u nichž byla porušena autorská práva nebo byly použity při páchaní trestné činnosti, které ÚZSVM rovněž přebírá. Zde se jedná zejména o padělky textilního zboží, CD nosiče, obuv apod. Většinu těchto věcí má ÚZSVM povinnost likvidovat. Přibývá rovněž případnutí věcí dle ustanovení § 342 odst. 3 OSŘ, jež se nepodařilo prodat v dražbě. Nejčastěji jde v tomto případě o nábytek a vybavení domácností z exekučně vystěhovaných bytů.

V podrobnostech viz Výroční zpráva za rok 2006, s. 8 [citováno 9. května 2009] Dostupný z <http://www.uzsvm.cz>.

¹⁴ Blíže viz Úřad spravuje zajištěný majetek za 250 milionů korun. Veřejná správa, 2005, č. 43 [citováno dne 9. května 2009] Dostupný z <http://www.mvcr.cz>.

Zjištění ekologické zátěže jsou pak postupně odstraňovány v několika na sebe navazujících etapách.¹⁵

Další skupinu tvoří „majetek bez vlastníka“, tj. majetek státu, s nímž nikdo nehospodaří. Tím je nemovitý majetek, u něhož je na listu vlastnictví dosud v katastru nemovitostí vedeno právo hospodaření okresních úřadů, nebo dokonce národních výborů, případně se jedná o nemovitosti po státních podnicích a organizacích, které už zanikly a s uvedeným majetkem nebylo právně relevantně naloženo. V tomto případě jde o dlouhodobou agendu, protože je nutné zjistit, zda tento majetek opravdu zůstal ve vlastnictví státu, nebo zda se na základě zákona č. 172/1991 Sb., o majetku obcí, nestal vlastnictvím obcí, přičemž je zapotřebí zejména příslušné listiny shromáždit, což předpokládá rovněž spolupráci s dalšími úřady či archivy.¹⁶

Dalším majetkem, se kterým je ÚZSVM oprávněn hospodařit, je zejména majetek po okresních úřadech, jakož i majetek nabytý dle Usnesení vlády ČR č. 56/2003, na jehož základě ÚZSVM převzal majetek na silničních hraničních přechodech od Generálního ředitelství cel. V souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie ke dni 1. května 2005 převzal ÚZSVM v období od 1. května 2004 do 31. prosince 2004 celkem 63 hraničních přechodů na všech úsecích státních hranic se sousedními státy. Souhrnná hodnota tohoto majetku činila 3,5 miliardy Kč, přičemž se jednalo o dosud největší přebírání majetku od zániku okresních úřadů.¹⁷ Zákonem č. 485/2004 Sb. rovněž přešla na ÚZSVM dnem 1. ledna 2005 příslušnost hospodařit s pozemky, jejichž celková rozloha činila přibližně 3 500 hektarů, jež jsou součástí zvláště chráněných území a nacházejí se v zastavěných územích obcí. Jedná se o pozemky, se kterými byla ke dni 31. prosince 2004 příslušná hospodařit Agentura ochrany přírody a krajiny ČR.¹⁸ Co se týče majetku, jež přešel z okresních úřadů, jednalo se o nemovitý majetek v účetní hodnotě asi 15 miliard Kč, movitý majetek byl evidován v hodnotě asi 2 miliardy Kč, nehmotný majetek přesahoval částku 300 milionů Kč. Jednalo se však o účetní evidenční hodnoty, skutečná cena je zjišťována teprve při realizaci tohoto majetku. Dle

¹⁵ Ekologickými závadami se rozumí:

- existence nepovolených skládek škodlivých odpadů,
- znečištění staveb nebo jejich částí,
- znečištění horninového prostředí,
- znečištění podzemních vod.

Blíže viz MACHULA, Petr. Ekologické zátěže na majetku státu v příslušnosti hospodaření ÚZSVM. Veřejná správa, 2005, č. 51 – 52 [citováno dne 9. května 2009] Dostupný z <http://www.mvcr.cz>.

¹⁶ Výroční zpráva za rok 2006, s. 8 [citováno dne 9. května 2009] Dostupný z <http://www.uzsvm.cz>.

¹⁷ FILOVÁ, Izabela. ÚZSVM je garantem řádného nakládání s hraničními přechody. Veřejná správa, 2005, č. 49 [citováno dne 9. května 2009] Dostupný z <http://www.mvcr.cz>.

¹⁸ HAVLAN, Petr. Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových – tři roky poté. Právní fórum, 2005, č. 12, s. 477

kvalifikovaného odhadu činí reálná hodnota minimálně trojnásobek účetních hodnot, i přes to, že velké množství těchto majetkových položek není prakticky realizovatelné.¹⁹

S majetkem státu ÚZSVM nakládá v souladu se ZMS a jeho prováděcí vyhláškou č. 62/2001 Sb., o hospodaření organizačních složek státu a státních organizací s majetkem státu. Tímto nakládáním se jednak rozumí běžné hospodaření a údržba, jednak tzv. realizace, tj. převody ve prospěch jiných organizačních složek státu, kupní smlouvy a smlouvy o bezúplatném převodu ve prospěch fyzických nebo právnických osob, případně i dočasné nájmy nebo výpůjčky. Vlastní identifikace pozemků je dlouhodobým procesem s vazbami na kapacitní možnosti ÚZSVM samotného. Problematickým se jeví nakládání s nepotřebným majetkem, jelikož strategii tohoto nakládání lze ve většině případů určit teprve po jeho identifikaci. Mnoho pozemků se právě v této fázi ukáže jako komerčně nevyužitelné a zůstává tedy i nadále majetkem státu se všemi důsledky, jakými jsou například náklady na jeho správu a udržování.²⁰

MOŽNÁ SPOLUPRÁCE ÚZSVM A NEJVYŠŠÍHO KONTROLNÍHO ÚŘADU A ÚVAHY PRÁVNÍ ÚPRAVY DE LEGE FERENDA

Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových je orgánem státu, jehož jménem jedná tato instituce v řízeních před soudy, správními úřady i jinými orgány, zpracovává právní stanoviska a plní další úkoly stanovené zákonem. Svou specializovanou odborností rovněž přispívá k ochraně majetku státu a v tomto smyslu tedy i veřejného zájmu. Úřad není pověřen k vykonávání kontroly hospodaření, čímž se liší od Nejvyššího kontrolního úřadu (dále i „NKÚ“). Nejvyšší kontrolní úřad je na rozdíl od Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových nezávislým orgánem, jež je ke kontrole hospodaření se státním majetkem pověřen Ústavou České republiky. Vykonává však i kontrolu státního závěrečného účtu České republiky, plnění státního rozpočtu, hospodaření s prostředky poskytnutými České republice ze zahraničí a s prostředky, za něž převzal stát záruky. Dále vykonává kontrolu vydávání a umořování státních cenných papírů a zadávání státních zakázek.

Tento typ kontrolních úřadů, které svoji činnost vykonávají nezávisle na moci výkonné, se postupně etablovaly a působí prakticky ve všech zemích s demokratickými poměry.

Nejvyšší kontrolní úřad působí jako nezávislý orgán, který mimo jiné vykonává kontrolu hospodaření se státním majetkem,²¹ Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových má jako hlavní náplň své činnosti jednání v řízení před soudci, rozhodci nebo stálými rozhodčími soudy, správními úřady a jinými orgány ve věcech, které se týkají majetku státu, a to namísto organizačních složek státu, které jsou příslušné s tímto majetkem hospodařit na základě zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích.

Před vymezením možností spolupráce těchto úřadů je nutné uvést, že tato spolupráce prozatím není příliš rozvinuta. NKÚ k ÚZSVM přistupuje jako ke každému jinému kontrolovanému

¹⁹ Výroční zpráva za rok 2006, s. 9 [citováno dne 9. května 2009] Dostupný z <http://www.uzsvm.cz>.

²⁰ Výroční zpráva za rok 2006, s. 11 [citováno dne 9. května 2009] Dostupný z <http://www.uzsvm.cz>.

²¹ Ustanovení čl. 97 odst. 1 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen „Ústava České republiky“).

subjektu. K této kontrole došlo v minulosti již dvakrát, a to v roce 2003 a v roce 2005.²² Jistou odlišnost lze spatřovat pouze v charakteru kontrolovaných subjektů. ÚZSVM má zajisté jiné postavení než kupříkladu ministerstva. ÚZSVM nemá samostatnou kapitolu státního rozpočtu, jeho práce je zaměřena spíše na spravování majetku státu a v tomto směru lze uvažovat o jeho rozdílném postavení od jiných kontrolovaných subjektů. NKÚ tedy může v rámci jím vykonané kontroly poskytnout metodickou radu, jak předmětný majetek spravovat.

Vzájemná spolupráce je prakticky omezena zejména odlišným postavením a pravomocemi obou institucí. Zatímco NKÚ je ústavním orgánem bez výkonné pravomoci, jehož postavení, působnost a činnost jsou upraveny Ústavou České republiky a zejména zákonem č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, v platném znění, ve znění pozdějších předpisů, ÚZSVM je orgánem státní moci, i když se specifickým postavením a pravomocemi, které jsou vymezeny zákonem č. 201/2002 Sb., o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, v platném znění.

Posláním NKÚ je kontrolovat stát a další subjekty, které hospodaří se státními finančními prostředky a státním majetkem. ÚZSVM především zastupuje stát v majetkoprávních řízeních a zpracovává právní stanoviska. Společné pro oba úřady je jednání na základě podnětů. NKÚ podněty zpracovává do podoby ročního plánu kontrolní činnosti a na základě tohoto plánu potom provádí vlastní kontrolní činnost. Tyto podněty přijímá od komor Parlamentu ČR nebo jejich orgánů, formou usnesení od vlády, jakož i z vlastní kontrolní činnosti. ÚZSVM zastupuje stát na základě podnětů v řízeních před soudy. Tyto podněty získává na základě ustanovení § 4 zákona o ÚZSVM od NKÚ a od Ministerstva financí, může však předmětnou žalobu podat i z vlastního podnětu. Do budoucna tedy případnou spolupráci spatřuji zejména v oblasti podávání podnětů. Problematickou skutečnost spatřuji v absenci příslušného ustanovení v zákoně o NKÚ, které by umožňovalo podávat podněty jiným subjektům. Jedná se tak o hlavní překážku v podávání podnětů ÚZSVM. Situaci, ve které by tedy došlo k pochybnostem o platnosti smluv, řeší NKÚ podáváním trestních oznámení. Domnívám se, že podávání podnětů ÚZSVM by bylo zřejmě efektivnější, než podávání trestních oznámení, a to zejména v případech určení neplatnosti smluv o převodu věci z vlastnictví státu. Legislativa de lege ferenda by tedy měla směřovat spíše k zákonu o NKÚ. Mělo by jít zejména o změnu v rozšíření jeho pravomocí o podávání podnětů ÚZSVM, případně přímo o povinnost oznamovat ÚZSVM všechna závažná majetková zjištění. Taková oznámení by ÚZSVM shromažďoval a vyhodnocoval pro další použití v nich uvedených informací.

K zefektivnění veřejného zájmu by mohlo podle mého názoru dojít i vzájemnou informovaností obou institucí. De lege ferenda by tedy bylo vhodné pravomoc nejen NKÚ, ale i ÚZSVM, rozšířit o možnost vzájemného vyžádání si informací, a současně i vyžádané informace vzájemně poskytovat.

Jako další směr činnosti ÚZSVM by bylo vhodné zájem směřovat více na aktivity související s realizací majetku doposud v tzv. „prozatímním hospodaření“. S tímto majetkem, který ÚZSVM nepotřebuje ke své činnosti, by mělo být konečným způsobem naloženo.

Jistou inspirací by obecně pro další vývoj ÚZSVM mohla být Finanční prokuratura Rakouské republiky, která vůči ÚZSVM v rámci zahraničních souvislostí vykazuje nejvyšší míru

²² Jednalo se o kontrolní akce 03/03 a 05/01.

podobnosti, i přes samozřejmé dílčí odlišnosti a specifika. Tato Finanční prokuratura však na rozdíl od ÚZSVM neprovádí hospodaření a nakládání s majetkem státu, což nečinily ani finanční prokuratury, jež působily na území Československa v období první republiky. Souhlasím s názorem Petra Havlana, dle kterého pro právní úpravu i fungování těchto institucí vždy nakonec zůstane určující majetkoprávní realita konkrétního státu, čímž je i inspirace zahraničními modely limitována.²³

Závěrem lze shrnout, že styčným bodem těchto úřadů je veřejný zájem i veřejný majetek. Nejvyšší kontrolní úřad svou kontrolní činností chrání veřejný zájem, přestože nemá pravomoc kontrolovaným subjektům udělovat sankce. V tomto směru by de lege ferenda bylo možné rozšířit pravomoci NKÚ, čímž by došlo k zefektivnění kontroly, jakož i k růstu autority samotného Nejvyššího kontrolního úřadu.

Literature:

- Filová, I. ÚZSVM je garantem řádného nakládání s hraničními přechody. Veřejná správa, 2005, č. 49 [citováno dne 9. května 2009] Dostupný z <http://www.mvcr.cz>.
- Havlan, P. Vlastnictví státu. Brno: Masarykova univerzita, 2000, 230 s. ISBN 80-210-2351-1.
- Havlan, P. Český stát si zřídil Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových. Právní zpravodaj, 2002, č. 8.
- Havlan, P. Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových – „institucionalizovaný advokát“ českého státu. Justičná revue, 2003, č. 12.
- Havlan, P. Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových v prvním roce své existence. Právo a podnikání, 2003, č. 9.
- Havlan, P. Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových – tři roky poté. Právní fórum, 2005, č. 12.
- Havlan, P. Majetek státu v platné právní úpravě. Praha: Linde, a. s., 2006, 463 s. ISBN 80-7201-578-8.

²³ HAVLAN, Petr. Orgán typu finanční prokuratury v tržních vztazích. In Ingerencia orgánov verejnej moci do podnikania. Zborník z vedeckej konferencie konanej 28. – 29. 9. 2006 v Košiciach. Košice, 2006, s. 57. ISBN 80-7097-665-9.

K zahraničním souvislostem blíže viz HAVLAN, Petr. Úřad pro zastupování státu v prvním roce své existence. Právo a podnikání, 2003, č. 9, s. 2 – 3.

- Havlan, P. Orgán typu finanční prokuratury v tržních vztazích. In Ingerencia orgánov verejnej moci do podnikania. Zborník z vedeckej konferencie konanej 28. – 29. 9. 2006 v Košiciach. Košice, 2006, s. 57 - 60. ISBN 80-7097-665-9.
- Hoetzel, J. Československé správní právo. Část všeobecná. Praha: Melantrich, a. s., 1937, 507s.
- Kremlík, V. Majetek. Co se rozumí pojmem odúmrtí? Veřejná správa, 2005, č. 31 [citováno dne 9. května 2009] Dostupný z <http://www.mvcr.cz>.
- Machula, P. Ekologické zátěže na majetku státu v příslušnosti hospodaření ÚZSVM. Veřejná správa, 2005, č. 51 – 52 [citováno dne 9. května 2009] Dostupný z <http://www.mvcr.cz>.
- Plíva, S. Hospodaření s majetkem státu. Praha: C. H. Beck, 2004, 366 s. ISBN 80-7179-811-8.
- Průcha, P. K zaměření a obsahu reformy veřejné správy. In Aktuální otázky reformy veřejné správy. 1. vyd. Brno: MU v Brně, 2000, s. 7 – 29. ISBN 80-210-2295-7.
- Průcha, P. K současnosti a perspektivám veřejné správy. In Veřejná správa na prahu 21. století. Brno: MU v Brně, 2001, s. 6 – 20. ISBN 80-210-2739-8.

Reviewer:

Petr Havlan

Contact – email:

d.strejckova@gmail.com